

Cvetka Sokolov, Maja Borin

KOT NOČ IN DAN

Uprizoritev za otroke med šestim in devetim letom

Režiserka **Mateja Kokol**

Avtorica odrske priredbe in dramaturginja **Maja Borin**

Igrata

Eva Kraš

Viktor Hrvatin Meglič

UVOD V OGLED PREDSTAVE

Cvetka Sokolov in njena literatura

Besedila Cvetke Sokolov, otroške in mladinske pisateljice, razkrivajo bogato razplasten svet otroštva – preplet igre, domišljije, strahov, vsakodnevnih preizkušenj, soočanj z izzivi in odgovornostmi. Njena literatura otrok ne infantilizira, temveč jih obravnava kot sposobne, dovzetne, razmišljujoče, ranljive, duhovite in kdaj tudi uporniške posameznike, ki s svojo strpno srčnostjo pogosto razpirajo poglede in stališča odraslih.

Premislek: *Poznate še kakšno knjigo te avtorice? Ste jo prebrali?*

Namig: *Rdeča hiša, Zojini zakladi, Moj dojenček, Šola ni zame!, Kaj, le kaj je to? in Sam, sama.*

Večplastnost avtoričinih del za otroke in mlade

Avtorica Cvetka Sokolov v vzajemnem spoštovanju med generacijami, kjer se vsi učimo drug od drugega, ustvarja otrokov varni prostor. To ni prostor idealizirane sreče, temveč prostor širine in odprtosti. Iz njega niso izvzeti prepiri, nerazumevanja, užaljenosti, zadrege, prizadetosti in neuresničena pričakovanja. Ko ta nastopijo, jih otroci sami ali s pomočjo prijateljev in odraslih prepoznajo, sprejmejo in o njih spregovorijo. Tako literatura in gledališče otroku omogočata prepoznavanje podobnih situacij, s katerimi se sooča tudi sam. Skozi zgodbo nekoga drugega mu odstirata širok spekter občutij, tudi tistih, na katere otroci niso ponosni, ter nakazujeta poti reševanja, sprejemanja in komunikacije. Takšen varen prostor je ključen za razvoj empatije, za priznavanje lastnih občutij in za rast (samo)spoštovanja.

Premislek: Na koga se obrnete, če imate problem in ga sami ne znate rešiti? Komu najraje zaupate svoje težave? Je o njih težko govoriti? Mislite, da imajo tudi odrasli težave? Vam morda kdaj predstavlja težavo izreči besedo »oprosti«?

Dvojna pripoved in kopica zgodb

Kot noč in dan je zbirka dvajsetih kratkih zgodb. Zasnovana je kot dvojna pripoved: deset zgodb pripoveduje Dominik, deset pa Barbara, s čimer avtorica nagovarja tako deklice kot dečke.

Že naslov *Kot noč in dan* kaže na nasprotje glavnih junakov, ki sta si v marsičem različna, a ju druži pristno prijateljstvo. Dvojna perspektiva omogoča raznolik vpogled v svet otroških doživljajev in odpira prostor za razmislek o razlikah, podobnostih ter medsebojnem razumevanju.

Cvetka Sokolov tudi v tem delu obravnava teme vsakdanjega življenja otrok – od prijateljstva, tekmovalnosti, družinskih odnosov do iskanja lastne identitete – pri čemer ohranja otroško perspektivo in s tem avtentičnost doživljanja.

Premislek: Ali poznate frazo oziroma primero »kot noč in dan«? Kaj pomeni?

Namig: Fraza izvira iz največjega nasprotja v naravi: noči in dneva. Najdemo jo v številnih jezikih in tudi v slovenskem jeziku se uporablja že zelo dolgo. Zasledili so jo že v besedilih iz 18. stoletja.

Premislek: Poznate še kakšne druge primere, kjer sta uporabljena izraza noč in/ali dan?

Namig: Nekdo je nočna ptica, bila je dolga noč, delal je noč in dan ...

RAZMISLEK PO OGLEDU PREDSTAVE

Iz knjige na oder – od ilustracij do gledaliških kreacij

Dramaturginja Maja Borin, ki je tudi avtorica odrske priredbe, je v besedilu za uprizoritev spretno izkoristila bogato knjižno izhodišče in tako poudarila igro nasprotij ter razgibano dinamiko med dvema likoma. Oba namreč osvetljujeja iste teme iz različnih zornih kotov. Vsak na svoj način – kot noč in dan.

Ob nastajanju uprizoritve je razmišljala: *»S tovrstno interaktivno gledališko izkušnjo lahko otroke prve triade nagovorimo s temami dekliško-fantovskega sveta, ki pa je vse prej kot črno-bel. Poln je zabavnih situacij, vrstniških nesoglasij, nasprotujočih si stališč, prepirljivih dialogov, monoloških razmislekov, iskrenih komentarjev in nepričakovanih zasukov. Uprizoritev ponuja živo odrsko interpretacijo slikanice, ki jo je ilustrirala Ana Zavadlav. Podobe, ki jih bralec skozi ilustracije spremlja v knjigi, skozi uprizoritev oživijo drugače. Barbara in Dominik iz slikanice na videz nista podobna odrski Barbari, ki jo igra Eva Kraš, in Dominiku, ki ga igra Viktor Hrvatin Meglič. Prostor, kjer se znajdetaj, je na prvi pogled učilnica (uprizoritev je možno odigrati tudi v razredu), ki pa se skozi njuno zgodbo preobraža. V nekem trenutku postane visokogorje, kjer Dominik opazuje ptice, v drugem je Barbarina razmetana soba.«*

Premislek: Kako v uprizoritvi iz enega prostora – učilnice – nastajajo drugi?

Namig: Gledališče omogoča, da zgolj z drugačno postavitvijo stolov in uporabo table kot okna pred nami zaživi vlak.

Gledališče še bolj kot literatura biva v prostoru medosebnih odnosov, trkov različnih osebnosti, stališč, nazorov in reakcij. A konflikti, s katerimi se vsakodnevno srečujemo, so del življenja, prav tako kot vse drobne radosti. *»Največ, kar lahko naredimo za otroke, je, da poskrbimo za njihovo življenjsko radost – da radi živijo. Radi pa bodo živeli, če jim bo lepo. To ne pomeni, da bodo dobili vse igrače, ki so na trgu, in jedli sladkarije ob vseh priložnostih. Prav tako to ne pomeni, da jim bomo v vsem ustregli, temveč da smo jim na voljo v dobrem in slabem – ko se veselijo, se veselimo z njimi, kadar se žalostijo, pokažemo razumevanje in jim pomagamo pri reševanju izzivov. Ključno je, da poskrbimo, da čim več izzivov otroci rešujejo sami,«* pravi Cvetka Sokolov.

Pomembnost razumevanja drugačnosti ...

Danes, ko se svet vse bolj razkraja in smo soočeni z nevarnimi dramami (tudi vojnami), številnimi političnimi, ekonomskimi in podnebnimi migracijami ter vedno globljimi družbenimi in socialnimi razlikami, je pogovor o drugačnosti izjemno pomemben. Zgodba *Kot noč in dan* lahko pri vodenju tovrstnega pogovora služi kot iztočnica.

Resnična medčloveška bližina namreč ne nastaja v soglasju, temveč v spoštovanju razlik. Na videz lahkotna zbirka kratkih zgodbic o otroškem vsakdanu namreč pod površino skriva številna razmišljanja o identiteti, odnosu do narave, živali in sočloveka. Razhajanja med Barbaro in Dominikom ne predstavljajo ovir, temveč vir rasti in medsebojnih spodbud. Tako kot noč in dan se tudi Barbara in Dominik dopolnjujeta – drug drugemu osvetlujeta tisti del sveta, ki bi brez prijatelja ostal v senci.

Premislek: Razmislite, kako in v čem se Dominik in Barbara razlikujeta. Kaj ima eden rad in česa drugi ne mara, komu ste podobni?

Namig: Eden ima rad šolo, drugi počitnice, eden branje debelih knjig, drugi stripov, eden obožuje slovenščino, drugi spoznavanje narave ...

Premislek: Razmislite, kako se sošolci in prijatelji med seboj razlikujete ... seveda po spolu, po barvi las ter še in še. Ampak obstajajo tudi značajske razlike. Nekdo je, recimo, bolj zadržan, nekdo bolj glasen in klepetav. Nekdo rad posoja svoje stvari, drugi jih hrani zase. Kako sprejemate te razlike? Se vam zdijo zanimive?

Namig: Otroci na listke napišejo značajske lastnosti, ki jih pri drugem težko sprejmejo. Na primer: Težko sprejemem, da je nekdo hitre jeze.

Prijateljsko spodbujanje in nekaj nalog

V predstavi *Kot noč in dan* spoznamo torej svet dveh devetletnikov. Barbare in Dominika, najboljših prijateljev, ki sta si različna kot noč in dan, a ju povezuje nekaj temeljnega: iskreno prijateljstvo.

Preberite odlomek in poiščite povedi, iz katerih je razvidno, da Barbara ustreže Dominiku, ker želi ugoditi njegovim željam oziroma ker ve, kaj ima rad, čeprav sama nad isto idejo ni navdušena.

Dominik: A greva naslednjič z vlakom do Dravograda in potem peš čez Pohorje?

Barbara: Z veseljem, če ne bomo hodili cel dan!

Dominik: Ne, seveda ne. Hodili bomo tri dni. (*Barbara začudeno pogleda.*) In imeli veliko odmorov za malico, kosilo in večerjo.

Barbara: Misliš resno?

Dominik: Čisto resno. (*Se začne smejati.*) Spali bomo na planinskih kočah in zvečer gledali zvezde.

Barbara: Se bom potrudila. Ni mi sicer čisto jasno, kako bom s kufrom potovala čez Pohorje, ampak če Dominik tako uživa v planinarjenju, bo tudi meni vsaj malo všeč. (*Barbara kovček potisne v Dominikovo naročje.*)

Dominik: Včasih sva res različna kot noč in dan. Včasih pa tudi ne ...

Barbara: In rada imava svoje sošolce.

Barbara: Oba obožujeva sladoled.

Naloga: Ali ste v besedilu zaznali besedo, ki je slogovno zaznamovana? Zamenjajte pogovorno besedo s knjižno.

Premislek: Ali mislite, da je mogoče »iti peš čez Pohorje«?

Da, je mogoče. Pot, ki pelje po grebenu Pohorja od Maribora do Slovenj Gradca, je del Slovenske planinske poti, ki Maribor povezuje s primorskim mestecem Ankaran.

Naloga: Poiščite pesem Svetlane Makarovič *Jaz sem jež*, ki jo v uprizoritvi recitira Dominik, in jo pozorno preberite. Razmislite, o čem pripoveduje? Poznate kakšnega človeka, ki ima podobne značajske lastnosti kot jež v pesmi?

Namig: Pesem je izšla v zbirki *Čuk na palici*, najdete pa jo tudi v šolskem *Berilu* za 2. razred osnovne šole.

Gradivo pripravila Tanja Lužar
Fotografije Peter Giodani